

Innovatieproject Begripsonderwijs voor de toekomst – theoretische verantwoording

De toekomst waar we onze leerlingen op voorbereiden vraagt om '21st century skills', kennis en vaardigheden die onze leerlingen zullen helpen zich te kunnen ontplooiën en handhaven in een snel veranderende maatschappij (SLO, 2014).

Deze 21^e-eeuwse vaardigheden doen een groot beroep op luister- en leesbegrip. Begrip draagt bij aan kennisconstructie, aan kritisch denken, aan digitale geletterdheid. Daarnaast zijn begripvaardigheden een sterke voorspeller voor schoolsucces (McMaster, van den Broek, Espin e.a., 2015)

Leerkrachten die onderwijzen met het oog op de toekomst, maken van begripsonderwijs het fundament van alle leren. Werken aan begripsonderwijs is het creëren van onderwijskansen! (Smits, 2016). Het innovatieproject 'Begripsonderwijs voor de toekomst' is er voor schoolteams die serieus werk willen maken van betere begripvaardigheden van hun leerlingen en die een stap verder willen gaan dan alleen het aanpakken van de lessen begrijpend lezen.

De Principes achter 'Begripsonderwijs voor de toekomst'

Met het innovatieproject 'Begripsonderwijs voor de toekomst' combineert *Leerkracht.nu!* nieuwe wetenschappelijke inzichten en evidence based handelen tot een inspirerende en praktische kwaliteitsslag voor uw hele team. Onder het project ligt een stevige kennisbasis op grond van literatuurstudie. Er wordt gewerkt vanuit drie basisprincipes

1. Begripsonderwijs in een doorgaande lijn van groep 1 t/m 8

In 'The Simple view of reading' beschrijven Gough & Tunmer al in 1986 dat leesbegrip het resultaat is van twee vaardigheden: taalbegrip en woordherkenning. Sindsdien is deze hypothese verder ontwikkeld op basis van onderzoek en is de formule verder uitgebouwd. Begrip is de resultante van geïntegreerde taalvaardigheden (Cöp, Vernooij & van Haaren, 2015, Smits & van Koeven, 2016). Vaardigheden als woordenschat, wereldkennis, kennis van taal, strategiekennis en technische leesvaardigheid zijn in grote mate van invloed op de prestaties van begrijpend lezen van onze leerlingen. Dit wordt weergegeven in een formule; leesbegrip = X X, enz. Leesbegrip is hierin het product is van verschillende onderliggende vaardigheden. Wanneer een van deze vaardigheden 'nul is', dan zal het product (leesbegrip dus) ook 'nul' zijn.

De basis van die vaardigheden wordt gelegd, al lang voor begrijpend lezen op het rooster komt te staan als vak. Daarom wordt in het innovatieproject 'Begripsonderwijs voor de toekomst' heel bewust gewerkt met het hele team, van groep 1 t/m 8. Zonder de basis van begrijpend luisteren in de onderbouw is er geen begrijpend lezen.

2. Competente leerkrachten

Begripsonderwijs, in de brede zin van begrijpend luister- én leesonderwijs, vraagt veel van de vaardigheden van de leerkracht. De focus in het innovatieproject 'Begripsonderwijs voor de toekomst', ligt dan ook sterk op het ontwikkelen van deze vaardigheden bij de individuele teamleden en het team als geheel. Marzano (2013) beschrijft in 'The reflective teacher', dat om een betere leerkracht te kunnen worden, het van belang is dat een leerkracht feedback krijgt en reflecteert op zijn eigen handelen, in dit geval het bieden van effectief begripsonderwijs. Er is een sterke relatie tussen de mate van reflectieve houding van de leerkracht en de vaardigheden van de leerlingen (Nye, Konstantopoulus & Hedges, 2004). De vaardigheden van de leerkracht verbeteren als hij een reflectieve houding heeft, wat ten goede komt aan de

leerlingvaardigheden. Uit onderzoek (Roelfsema, 2014) is duidelijk geworden welke competenties nodig zijn om effectief begripsonderwijs te kunnen geven. In het innovatieproject wordt daarom ook gebruik gemaakt van een unieke competentiescan om door zelfassessment individuele leerkrachten inzicht te geven in hun eigen competenties¹. Daarnaast levert de competentiescan een schoolprofiel op, waardoor binnen het project af te kunnen stemmen op de ontwikkeling van ieder afzonderlijk team. Omdat de scan meerdere keren wordt ingezet kan ook groei worden aangetoond. Naast het zelfassessment wordt gebruik gemaakt van observaties en collegiale consultaties om leerkrachten te voorzien van de nodige feedback enerzijds en de competentiegroei te kunnen monitoren anderzijds.

3. Begripsonderwijs als ‘vak apart’ en niet als ‘apart vak’

Steeds meer wordt duidelijk dat begrijpend lezen geen apart vak kan en mag zijn! Luister- en leesbegrip ontwikkelt zich vooral in een betekenisvolle context die zich niet beperkt tot ‘het vak’ alleen. Interventies gericht op slecht één van de onderliggende vaardigheden, bijvoorbeeld strategiegebruik, leiden niet beter begrip (Scammanca et al, 2016, Cito, 2007. Overmaat, Roeleveld & Ledoux, z.j.). Begrijpend lezen vraagt namelijk vaardigheden van een hogere orde die niet ‘geïsoleerd’ kunnen worden ontwikkeld. De didactiek van begripsonderwijs dient dan ook vooral inhoudsgericht te zijn (CLIL = Content and Language Integrated Learning, Bernaus, Furlong, Jonckheere & Kervran, 2012). Natuurlijk is het van belang enkele effectieve begrijpend luister-/leesstrategieën te beheersen, maar deze zijn bedoeld om de inhoud van de tekst te verwerken en geen doel op zichzelf. De relatie met het technisch leesonderwijs, de hoeveelheid gelezen boeken, de kwaliteit van de teksten en de relevantie ervan voor de leerlingen zijn dan ook belangrijke aandachtspunten in het innovatieproject. Belangrijk hierbij is dat de mindset van de leerkrachten verandert, dat leerkrachten zich realiseren dat er iedere dag opnieuw vele kansen voor het oprapen liggen om begrijpend lezen effectief te trainen.

¹ De competentiescan is als quickscan uit te proberen via www.leerkracht.nu om inzicht te krijgen in de werking ervan.